

¹ Katedra Ekonomiki i Organizacji Agrobiznesu
Uniwersytet Przyrodniczy w Lublinie,
ul. Akademicka 13, 20-950 Lublin,
e-mail: janzuba@o2.pl

² Doktorantka Wydziału Ekonomicznego UMCS w Lublinie
e-mail: mariazuba@wp.pl

JAN ZUBA¹, MARIA ZUBA²

Ocena działalności stowarzyszeń agroturystycznych zlokalizowanych na wschód i zachód od Wisły

The activity of agro-tourist associations localized to the East
and to the West from the Vistula river

Streszczenie. Badanych było za pomocą wywiadu ankietowego 41 stowarzyszeń agroturystycznych w okresie trzech lat. 21 z nich było zlokalizowanych na wschód, a 20 na zachód od Wisły. Badania mają charakter analizy systemowej. Obejmują podstawowe obszary i kierunki działalności stowarzyszeń agroturystycznych. W badaniach zastosowano metody statystyczne i porównawcze. Przeciętna liczba członków stowarzyszenia agroturystycznego działającego na wschód od Wisły w badanym okresie wzrosła z 56,9 (2001 r.) do 62,3 (2003 r.), a po przeciwnej stronie z 23,2 do 31,3. W badanym okresie przeciętne stowarzyszenie agroturystyczne zlokalizowane na wschód od Wisły zwiększyło liczbę świadczonych usług rekreacyjno-turystycznych średnio w roku z 28,3 do 39,0 (wzrost o 38%). Stowarzyszenie zaś usytuowane na zachód od Wisły zwiększyło też rozpatrywaną działalność, lecz odpowiednio z 13,0 do 39,6 usług (wzrost o 205%). Poziomy średnich ważonych ocen siedmiu z ośmiu ocenianych zadań statutowych, wykonywanych przez stowarzyszenia zlokalizowane na zachód od Wisły były od 4,3% do 14,3% wyższe w porównaniu ze stowarzyszeniami zlokalizowanymi na wschód od Wisły.

Słowa kluczowe: stowarzyszenia agroturystyczne, lokalizacja, ocena działalności

WSTĘP

Dynamiczny rozwój agroturystyki w kraju wymaga co najmniej racjonalnie zorganizowanych i sprawnie działających podstawowych struktur, tj. podmiotów prowadzących działalność agroturystyczną i z nią związanych oraz stowarzyszeń agroturystycznych integrujących na wielu płaszczyznach te podmioty. Tezę tę potwierdzają też inni autorzy [Adamowicz i Dresler 2006, Balińska 2006, Hełdak 2003, Łapińska i in. 2003, Tyran 2003, Wiatrak 2003, Zuba i Domański 2006].

Działalność coraz większej liczby stowarzyszeń agroturystycznych w Polsce jest czynnikiem dynamizującym i wzmacniającym agroturystykę [Wiatrak 2003]. Z uwarunkowań prowadzenia na coraz wyższym poziomie działalności turystycznej na obszarach wiejskich wynika, że konieczne istnieje potrzeba wspólnych działań rolników w tym przedmiocie. Przyczyny tego wspólnego działania to niski poziom uzyskiwanych dochodów mieszkańców wsi, brak odłożonego kapitału wśród ludności wiejskiej i inwestycji z zewnątrz lokowanych na wsi, niski poziom infrastruktury lokalnej, w tym turystycznej i informacyjnej. Czynniki te i inne utrudniają rozwój agroturystyki w rejonach wiejskich, a zwłaszcza brak profesjonalistów od zarządzania w agroturystyce. Tymczasem przyjeżdżający do środowiska wiejskiego turyści oczekują na szeroki zakres propozycji interesujących ich zajęć i atrakcji. Wymusza to potrzebę zrzeszania się chętnych producentów i usługodawców oraz organizowania wspólnych działań [Adamowicz i Dresler 2006, Balińska 2006, Hełdak 2003, Kurtyka 2006, Łapińska i in. 2003, Strzembicki 2003, Tyran 2003, Wiatrak 2003].

W celu zapewnienia poziomu atrakcyjności i konkurencyjności wiejskiego rynku turystycznego tworzone są przez jego organizatorów lokalne bądź rejonowe stowarzyszenia (najczęściej agroturystyczne). Te samorządowe, specyficzne organizacje turystyczne mogą z jednej strony bardziej skutecznie i efektywnie rozwiązywać problemy swoich członków poprzez ukierunkowanie ich aktywności, umiejętności oraz zasobów na realizację wspólnie wyznaczonych celów, z drugiej zaś strony mogą efektywnie współpracować z różnego rodzaju organizacjami [Strzembicki 2003].

Skuteczność i efektywność działania owych stowarzyszeń agroturystycznych nie jest jeszcze dotąd teoretycznie i praktycznie wystarczająco zbadana. Szczególnie dotyczy to problemu rozwoju agroturystyki w regionach Polski. Stąd celem niniejszej pracy jest analiza porównawcza podstawowych płaszczyzn działalności stowarzyszeń agroturystycznych zlokalizowanych na wschód i zachód od Wisły. Dla autorów ważne były poznawczo-metodyczne badania kierunków i dróg rozwoju tych stowarzyszeń. Wyniki pracy mogą być ponadto wykorzystane w tworzeniu strategii rozwoju nowo powstałych stowarzyszeń agroturystycznych w badanych częściach, regionach kraju.

MATERIAŁ I METODY

Materiał do badań stanowią odpowiedzi zarządów 41 stowarzyszeń agroturystycznych udzielone w kwestionariuszach ankiet. Ankiety te wysłano do wszystkich stowarzyszeń agroturystycznych w Polsce, których adresy można było dokładnie ustalić na początku 2004 roku. W sumie wysłano ankiety do 81 stowarzyszeń. Treści merytoryczne pytań do opisanie odpowiednich elementów organizacji i działalności badanych stowarzyszeń agroturystycznych określono na podstawie dostępnych ich statutów. Kwestionariusz ankiety obejmował 28 pytań. Pytania dotyczyły organizacji oraz działalności statutowej i usługowej stowarzyszenia. Pytano m.in. o rodzaje i liczby świadczonych usług turystycznych i ich ocenę. Pytania niemal w całości miały formę zamkniętą i konkretną. Przy ich konstruowaniu korzystano z konsultacji socjologa. Badania obejmowały okres trzech lat (2001–2003), które oznaczono odpowiednio cyframi 1, 2, 3. Zbiór 41 stowarzyszeń podzielono na dwie grupy. Kryterium podziału stanowiła ich lokalizacja na wschód lub zachód od rzeki Wisły. Stąd grupa badanych stowarzyszeń agroturystycznych

zlokalizowanych na wschód od Wisły wynosiła 21, a zlokalizowanych od niej na zachód 20. W pracy stosowano metody analizy i syntezy. W tym korzystano z metod porównawczych, statystycznych i tabelaryczno-opisowych.

WYNIKI

Badane grupy stowarzyszeń agroturystycznych działających po obu stronach Wisły były ilościowo bardzo zbliżone (na wschód od Wisły – 21, a od niej na zachód – 20). Grupy te jednak różniły się znacząco w zakresie przeciętnej liczby członków zrzeszonych w tych stowarzyszeniach (tab. 1). Przeciętna liczba członków stowarzyszenia zlokalizowanego na wschód od Wisły w badanym okresie wzrastała z 56,9 do 62,3 (wzrost o 9,5%). Liczba członków natomiast stowarzyszenia zlokalizowanego na zachód od Wisły wzrastała odpowiednio z 23,2 do 31,3 (wzrost o 34,9%). Ponadto udział gospodarstw agroturystycznych w strukturze członków tego pierwszego stowarzyszenia wzrósł z 79,4% do 82,0%. W drugim analizowanym stowarzyszeniu rozpatrywany udział gospodarstw agroturystycznych (w badanym okresie) wzrósł natomiast z 74,5% do 79,2%.

Tabela 1. Ilościowa charakterystyka badanych stowarzyszeń agroturystycznych, w badanym okresie, zlokalizowanych na wschód i zachód od Wisły

Tabela 1. Quantitative characteristics of surveyed agro-tourist associations in surveyed period, located on East side and on West side of the Vistula river

Wyszczególnienie Specification	Stowarzyszenia agroturystyczne – Agro-tourist associations					
	zlokalizowane na wschód od Wisły located on East of the Vistula river			zlokalizowane na zachód od Wisły located on West of the Vistula river		
	rok – year			rok – year		
	1	2	3	1	2	3
Liczba członków w stowarzyszeniach Number of members in associations	1194	1282	1309	463	573	626
w tym – including gospodarstw agroturystycznych agro-tourist households	948	1027	1074	345	444	496
Liczba gospodarstw agroturystycznych, które wystąpiły lub zostały wykluczone ze stowarzyszeń Number of agro-tourist households which left or were excluded from associations	35	86	62	9	17	34
Suma świadczonych usług przez stowarzyszenia The sum of services rendered by associations	595	698	819	259	579	791

Tabela 2. Rozkład samooceny stowarzyszeń agroturystycznych w zakresie wypełniania przez nie zadań statutowych w badanych grupach
 Table 2. Self-opinions of agro-tourist associations about realizing statutory tasks in surveyed groups

Lp. No	Zadanie Task	Stowarzyszenia agroturystyczne – Agro-tourist associations													
		zlokalizowane na wschód od Wisły z własnymi ocenami located on East of the Vistula river with self-esteems					zlokalizowane na zachód od Wisły z własnymi ocenami located on West of the Vistula river with self-esteems								
		ocena – mark					ocena – mark								
1	Propagowanie w środowiskach wiejskich koncepcji organizowania wypoczynku w formach własnych dla agroturystyki jako alternatywnego lub podstawowego źródła dochodu Popularization of rest concept in forms adequate for agro-tourism as alternative or basic income source in rural areas	4	4	8	1	3	1	3	1	9	1	7	2	1	0
2	Określanie i kontrolowanie standardu bazy noclegowej i żywieniowej Defining and controlling of accommodation base standard	3	3	5	3	6	1	1	2	10	2	3	2	2	2
3	Określanie i kontrolowanie standardu zasad kształtowania cen dla gospodarstw organizujących wypocznik w formach własnych dla agroturystyki, pragnących być członkami stowarzyszenia Defining and controlling of prices standard for households organizing rest in forms adequate for agro-tourism which want to join association	1	3	7	1	7	2	2	2	12	1	1	2	2	2
4	Pomaganie członkom stowarzyszenia w przygotowaniu bazy i warunków wypoczynku dla gości w formie poradnictwa merytorycznego, szkolenia oraz wymiany doświadczeń Help to association members with preparing the rest base and conditions for guests in the form of advisory, training and experiences exchange	6	4	6	1	2	2	12	4	2	2	0	0	0	0

5	Pomaganie członkom stowarzyszenia w podatkowo-prawnych kwestiach związanych z organizowaniem i prowadzeniem wypoczynku a także w rozwiązywaniu ewentualnych sytuacji konfliktowych z gośćmi Help to association members with legal problems regarding organizing and running rest as well as solving possible conflicts with guests	3	3	10	1	3	1	6	4	9	1	0	0
6	Organizowanie i rozpowszechnianie informacji o możliwościach wypoczynku w gospodarstwach gościnnych członków stowarzyszenia Organizing and spread of information about rest opportunities in associations members' households	6	5	9	0	0	1	10	3	6	0	1	0
7	Koordinowanie działań i poczynań członków stowarzyszenia w zakresie usług przez nich świadczonych Coordinating of association members' activity within rendered services	3	1	7	2	7	1	2	2	9	2	5	0
8	Ochrona wspólnych interesów członków stowarzyszenia i reprezentowanie tych interesów na zewnątrz Protection of association members' common interests and representing them outside	4	3	9	1	3	1	6	2	11	0	0	1

Tabela 3. Liczba stowarzyszeń agroturystycznych świadczących różne rodzaje usług w badanych grupach

Table 3. The number of agro-tourist associations rendering different services in surveyed groups

Lp. No.	Usługi – Services	Stowarzyszenia agroturystyczne Agro-tourist associations					
		zlokalizowane na wschód od Wisły located on East of the Vistula river			zlokalizowane na zachód od Wisły located on West of the Vistula river		
		rok – year			rok – year		
		1	2	3	1	2	3
1	Festyny – Picnics	10	10	10	10	13	13
2	Festiwale – Festivals	1	2	2	1	2	2
3	Zjazdy – Congresses	5	5	5	5	6	5
4	Spotkania – Meetings	10	11	11	9	10	13
5	Planery – Out-door meetings	7	6	7	2	3	3
6	Widowiska – Spectacles	2	2	2	0	1	2
7	Przeeglady – Parades	3	3	3	1	1	2
8	Turnieje – Tournaments	2	2	3	1	3	3
9	Rajdy – Rallies	1	1	1	2	2	2
10	Zawody – Competitions	1	2	1	1	2	3
11	Koncerty – Concerts	2	2	2	1	2	2
12	Loty – Flies	0	0	0	0	0	0
13	Wyścigi – Races	0	1	1	0	0	0
14	Jazdy – Drives	3	3	3	2	2	2
15	Kuligi – Sledging avalcades	7	7	7	7	11	12
16	Zlazy – Climb downs	0	0	0	0	0	0
17	Polowania – Huntings	3	3	3	1	2	1
18	Splywy – Canoeing	6	7	9	2	2	3
19	Wedkowania – Fishing	7	6	8	8	10	10
20	Letnie szkoły – Summer schools	4	4	4	1	2	3
21	Akademie – Academies	0	0	0	0	0	0
22	Muzea – Museums	1	1	1	3	3	3
23	Pokazy – Shows	7	7	7	3	3	5
24	Miodobrania – Honey harvest	3	3	3	3	3	3
25	Grzybobrancia – Mushrooming	6	6	8	8	9	9
26	Zbiory – Harvest	2	2	2	2	2	2
27	Zbiórki pomocowe – Aid hut rounds	2	2	2	1	0	2
28	Inne – Others	8	8	6	1	4	4
Suma – Total		103	106	111	75	98	109

Liczba gospodarstw agroturystycznych, które wystąpiły lub zostały wykluczone ze stowarzyszeń na wschód od Wisły w odniesieniu odpowiednio do ogólnej liczby tych gospodarstw w badanym okresie wynosiła 6,0%. Analogicznie obliczony wskaźnik gospodarstw agroturystycznych, które przestały być członkami stowarzyszeń położonych na zachód od Wisły wynosił 4,7%.

W badanym okresie przeciętne stowarzyszenie agroturystyczne położone na wschód od Wisły zwiększyło liczbę świadczonych usług rekreacyjno-turystycznych średnio w roku z 28,3 do 39,0 (wzrost o 38%). Stowarzyszenie zaś po przeciwnej stronie Wisły też zwiększyło rozpatrywaną działalność, lecz odpowiednio z 13,0 do 39,6 usług (wzrost o 205%). Tak duży wzrost analizowanej aktywności usługowej tej drugiej grupy stowarzyszeń mógł wynikać z wielu przyczyn, m.in. z podjęcia konkurencji z tą pierwszą grupą stowarzyszeń (położonych na wschód od Wisły) o przyciągnięcie turystów poprzez znaczne zwiększenie liczby świadczonych im usług turystycznych.

Stowarzyszenia agroturystyczne w ramach programów swoich działań zapisanych w statutach, mają do wykonania określone zadania, których realizacji podejmują się zarządy tych stowarzyszeń. Stąd samoocena zarządów badanych stowarzyszeń w zakresie wypełniania przez nie poziomów zadań statutowych pozwala określić, które z nich realizowane były na zadowalającym poziomie, a których wykonywanie było nie do końca satysfakcjonujące (oceniane były niżej) i wymagają dodatkowo większego rozpoznania oraz zaangażowania kierownictwa badanych organizacji.

Zakres ocenianych zadań obejmował osiem podstawowych zagadnień (tab. 2). Poziomy średnich ważonych ocen siedmiu z tych zadań (za wyjątkiem zadania nr 2) wykonywanych przez stowarzyszenia zlokalizowane na zachód od Wisły były od 4,3% do 14,3% (ogółem o 7,1%) wyższe w porównaniu odpowiednio do ocen stowarzyszeń zlokalizowanych na wschód od Wisły. Ta ostatnia grupa stowarzyszeń średnio najniżej oceniła (na 3,57) wykonanie zadań oznaczonych nr 3, a najwyżej (na 4,31) wykonanie zadań oznaczonych nr 6. Stowarzyszenia natomiast położone na zachód od Wisły za najmniej satysfakcjonująco wykonane oceniły średnio (na 3,70) zadania oznaczone nr 2, a odpowiednio najwyżej (na 4,65) zadania oznaczone nr 4 (tab. 2).

Jednym z podstawowych zadań stowarzyszeń agroturystycznych do wykonania było organizowanie usług turystycznych w celu uatrakcyjnienia wypoczynku turystów w miejscowościach lub rejonie działalności stowarzyszenia. Korzystanie turystów z tego rodzaju zorganizowanych usług dostarcza im wiele atrakcji i znacząco podnosi jakość ich wypoczynku. Stąd w tabeli 3 przedstawiono liczbę stowarzyszeń organizujących poszczególne rodzaje analizowanych usług rekreacyjno-turystycznych z uwzględnieniem kryterium lokalizacji tych stowarzyszeń. Z danych wynika, że badane stowarzyszenia agroturystyczne zlokalizowane na wschód od Wisły na początku okresu badań nie organizowały czterech (nr 12, 13, 16 i 21) spośród 28 analizowanych rodzajów usług, a w końcowym roku badań nie organizowały trzech (nr 12, 16 i 21). Druga grupa badanych stowarzyszeń natomiast w pierwszym roku nie organizowała pięciu analizowanych rodzajów usług (nr 6, 12, 13, 16 i 21), a w roku trzecim czterech rodzajów (nr 12, 13, 16 i 21).

Średnio w badanym okresie stowarzyszenia zlokalizowane na wschód od Wisły w największej ilości zaangażowały się w organizację następujących w kolejności numerów usług: 4, 1, 18, 28, 15, 19 i 23. Stowarzyszenia zlokalizowane natomiast na zachód od Wisły w tym czasie w największej ilości angażowały się w organizację następujących w kolejności numerów usług: 1, 4, 15, 19 i 25. W badanym okresie stowarzyszenie zlokalizowane na wschód od Wisły zaangażowane było w organizację średnio 5,1 rodzajów analizowanych usług w roku. Natomiast badane stowarzyszenie zlokalizowane na zachód od Wisły organizowało w tym czasie 4,7 rodzajów badanych usług średnio w roku.

W analizie świadczonych przez stowarzyszenia agroturystyczne usług rekreacyjno-turystycznych oprócz ilości organizowanych ich rodzajów (szerokości asortymentu usług), równie istotna jest analiza liczby wykonywanych tych usług.

Tabela 4. Liczba rodzajów usług świadczonych przez stowarzyszenia agroturystyczne w badanych grupach
 Table 4. The number of services rendered by agro-tourist associations in surveyed groups

Lp. No.	Usługi – Services	Stowarzyszenia agroturystyczne Agro-tourist associations					
		zlokalizowane na wschód od Wisły located on East of the Vistula river			zlokalizowane na zachód od Wisły located on West of the Vistula river		
		Rok – Year			Rok – Year		
		1	2	3	1	2	3
1	Festyny – Picnics	35	41	39	22	29	36
2	Festiwale – Festivals	1	2	2	1	6	9
3	Zjazdy – Congresses	8	8	7	6	10	14
4	Spotkania – Meetings	85	110	112	27	42	63
5	Planery – Out-door meetings	12	13	18	2	3	3
6	Widowiska – Spectacles	2	2	2	0	1	3
7	Przeeglądy – Parades	3	3	3	1	2	3
8	Turnieje – Tournaments	12	14	18	1	4	4
9	Rajdy – Rallies	2	2	2	2	3	4
10	Zawody – Competitions	1	3	2	2	2	4
11	Koncerty – Concerts	2	2	2	2	3	3
12	Loty – Flights	0	0	0	0	0	0
13	Wyścigi – Races	0	1	1	0	0	0
14	Jazdy – Drives	15	20	21	6	6	6
15	Kuligi – Sledging avalcades	68	77	100	24	47	59
16	Złazy – Climb downs	0	0	0	0	0	0
17	Polowania – Huntings	17	17	20	1	11	13
18	Splywy – Canoeing	32	40	66	4	5	7
19	Wędkowania – Fishing	76	81	99	53	177	269
20	Letnie szkoły – Summer schools	9	10	12	3	8	8
21	Akademie – Academies	0	0	0	0	0	0
22	Muzea – Museums	1	1	1	24	55	86
23	Pokazy – Shows	33	40	49	19	27	39
24	Miodobrania – Honey harvest	3	3	3	4	5	5
25	Grzybobrania – Mushrooming	92	103	105	47	114	129
26	Zbiory – Harvest	43	57	72	2	2	2
27	Zbiórki pomocowe – Aid hut rounds	3	3	5	1	0	2
28	Inne – Others	39	44	57	6	18	21
Suma – Total		594	697	818	260	580	792

Tabela 5. Rozkład samooceny stowarzyszeń agroturystycznych w zakresie realizowanych przez nich usług w badanych grupach

Table 5. An arrangement of agro-tourist associations self-esteems within realized services in surveyed groups

Lp. No.	Usługi – Services	Stowarzyszenia agroturystyczne Agro-tourist associations									
		zlokalizowane na wschód od Wisły located on East of the Vistula river					zlokalizowane na zachód od Wisły located on West of the Vistula river				
		ocena – mark					ocena – mark				
		5	4,5	4	3,5	3	5	4,5	4	3,5	3
1	Festyny – Picnics	5	0	7	0	1	4	3	6	0	0
2	Festiwale – Festivals	2	0	0	0	0	1	0	0	0	0
3	Zjazdy – Congresses	2	1	1	0	1	0	2	2	1	1
4	Spotkania – Meetings	1	3	8	0	0	5	2	6	0	0
5	Planery – Out-door meetings	3	0	3	1	1	2	0	1	0	0
6	Widowiska – Spectacles	0	1	1	0	0	2	0	0	0	0
7	Przeeglądy – Parades	2	0	1	0	0	1	1	0	0	0
8	Turnieje – Tournaments	2	0	0	0	0	1	0	2	0	0
9	Rajdy – Rallies	0	0	1	0	0	0	2	1	0	0
10	Zawody – Competitions	1	0	0	0	1	1	0	1	1	0
11	Koncerty – oncerts	1	0	0	0	1	0	0	1	0	1
12	Loty – Flies	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
13	Wyścigi – Races	0	0	0	1	0	0	0	0	1	0
14	Jazdy – Drives	0	0	2	0	0	1	0	1	0	0
15	Kuligi – Sledging avalcades	4	0	3	0	0	6	0	5	0	0
16	Złazy – Climb downs	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
17	Polowania – Huntings	2	0	1	0	0	2	1	0	0	0
18	Splywy – Canoeing	4	1	3	0	0	1	1	0	1	0
19	Wędkowania – Fishing	3	0	3	0	1	3	1	7	0	0
20	Letnie szkoły – Summer schools	2	0	0	0	1	0	2	0	0	0
21	Akademie – Academies	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
22	Muzea – Museums	1	0	0	0	0	1	0	2	0	1
23	Pokazy – Shows	3	0	2	0	0	2	0	3	0	0
24	Miodobrania – Honey harvest	1	0	0	0	0	0	0	2	1	0
25	Grzybobrania – Mushrooming	3	0	2	0	1	2	0	7	0	1
26	Zbiory – Harvest	0	0	1	0	0	0	0	1	0	1
27	Zbiórki pomocowe – Aid hut rounds	1	0	1	0	0	0	0	1	0	0
28	Inne – Others	5	0	2	1	0	1	3	1	0	0
	Suma – Total	48	6	42	3	8	36	18	50	5	5

Z przedstawionych w tabeli 4 danych wynika, że najliczniej świadczonymi usługami średnio w roku przez stowarzyszenia zlokalizowane na wschód od Wisły były usługi w następującej kolejności: 4, 25, 19, 15 i 26. Stowarzyszenia zlokalizowane na zachód od Wisły odpowiednio najliczniej organizowały następujące rodzaje usług: nr 19, 25, 22, 4 i 15.

Rozpatrywane ilości poszczególnych rodzajów świadczonych usług przez stowarzyszenia agroturystyczne z matematycznego punktu widzenia są iloczynami. O wielkości tych iloczynów decydują ilości zaangażowanych stowarzyszeń w organizację poszczególnych rodzajów usług (tab. 3) i odpowiednio częstotliwości ich wykonywania w określonym czasie (z reguły liczone w roku) przez te stowarzyszenia. Usługami o najwyższej częstotliwości ich świadczenia średnio w roku przez badane stowarzyszenia agroturystyczne zlokalizowane na wschód od Wisły były w kolejności: zbiory, grzybobrania, wędkowania, kuligi i spotkania. Stowarzyszenia natomiast zlokalizowane na zachód od Wisły średnio najczęściej w roku powtarzały organizację następujących usług w kolejności: zwiedzanie muzeów, spływy, grzybobrania i pokazy.

W badanym okresie średnia częstotliwość (powtarzalność) w roku poszczególnych rodzajów usług organizowanych przez stowarzyszenia zlokalizowane na wschód od Wisły wynosiła od 1,0 do 28,7, a ogółem 6,7. Analogiczna powtarzalność poszczególnych rodzajów usług organizowanych przez stowarzyszenia zlokalizowane na zachód od Wisły wynosiła w tym czasie od 1,0 do 18,3, a ogółem 5,8.

Siła związku mierzona współczynnikiem korelacji liniowej (r) pomiędzy ilością stowarzyszeń zlokalizowanych na wschód od Wisły organizujących poszczególne rodzaje usług, a odpowiednio liczbą tych usług wynosiła 0,763. W drugiej grupie stowarzyszeń (zlokalizowanych na zachód od Wisły) rozpatrywana siła związku wynosiła 0,677.

Oprócz zakresu organizowanych rodzajów usług agroturystycznych i częstotliwości ich wykonywania przez stowarzyszenia do osiągnięcia wysokiego poziomu satysfakcji turystów korzystających z tych usług, istotna też była ich jakość. Stąd konieczna była ocena świadczenia tych usług przez badane stowarzyszenia. Poziomy ocen poszczególnych rodzajów usług w skali 5-stopniowej dokonane przez zarządy badanych stowarzyszeń przedstawiono w tabeli 5. W grupie stowarzyszeń zlokalizowanych na wschód od Wisły najniżej ocenione zostały wyścigi (ocena 3,5), a najwyższej festiwale i zwiedzanie muzeum (średnia 5,0). Przy czym należy zaznaczyć, że te rodzaje usług organizowane były w większości przez jedno (tylko festiwale przez dwa) stowarzyszenie i w dodatku raz w roku (tab. 4 i 5). Stąd oceny te mogą być znacząco subiektywne. Ogółem poziom średnich ważonych ocen wszystkich świadczonych rodzajów usług przez tę ocenianą grupę stowarzyszeń wynosił 4,39.

Współczynnik korelacji liniowej (r) pomiędzy ilością stowarzyszeń zlokalizowanych na wschód od Wisły, organizujących poszczególne rodzaje usług i odpowiednio średnimi ważonymi poziomami ich ocen wystawionych przez te stowarzyszenia wynosił 0,428. Siła związku mierzona tą samą miarą w analizowanej grupie stowarzyszeń pomiędzy ilością świadczonych usług poszczególnych rodzajów, a odpowiednio średnimi ważonymi poziomami ich ocen wystawionych przez te stowarzyszenia wynosiła tylko 0,276. Tak więc średnie ważne poziomy ocen świadczonych usług były w większym stopniu związane z ilością stowarzyszeń świadczących i zarazem oceniających te usługi niż z ich liczebnością świadczenia.

Stowarzyszenia zlokalizowane na zachód od Wisły najniżej oceniły organizowane koncerty i zbiory (średnie ważne ich ocen o 3,5), a najwyższej oceniły widowiska (średnia ich ocena to 5,0). Przy czym jedne i drugie oceniane usługi organizowane były tylko odpowiednio przez dwa stowarzyszenia agroturystyczne i w dodatku bardzo rzadko (jeden lub dwa razy w roku). Ogółem poziom średnich ważonych ocen wszystkich świadczonych rodzajów usług przez tę ocenianą grupę stowarzyszeń wyniósł 4,32. Tym samym był bardzo zbliżony do odpowiednio porównywanego poziomu ocen usług świadczonych przez uprzednio analizowaną grupę stowarzyszeń.

W badanej grupie stowarzyszeń zlokalizowanych na zachód od Wisły współczynnik korelacji liniowej (r) pomiędzy liczbą stowarzyszeń organizujących poszczególne rodzaje usług i odpowiednio średnimi ważonymi poziomami ich ocen wystawionych przez te stowarzyszenia wynosił 0,394. Ta sama miara siły związku pomiędzy liczbą usług poszczególnych rodzajów świadczonych przez analizowaną grupę stowarzyszeń i odpowiednio średnimi ważonymi poziomami ocen tych usług wystawionych przez te stowarzyszenia wynosiła 0,209. Można zatem stwierdzić, że zarówno w tej grupie badawczej, jak i poprzedniej, średnie ważone poziomy ocen świadczonych usług rekreacyjnych były w większym stopniu związane z ilością stowarzyszeń świadczących i zarazem oceniających te usługi niż z ich liczebnością świadczenia.

WNIOSKI

1. Badane stowarzyszenia zlokalizowane na wschód od Wisły w porównaniu ze zlokalizowanymi od niej na zachód mimo znacznie mniejszego (o 25,4%) wzrostu liczby swoich członków były nadal, w ostatnim roku badań, średnio dwukrotnie liczebniejsze i z większym udziałem w ich strukturze członkowskiej (o 2,8%) gospodarstw agroturystycznych.

2. Stowarzyszenia zlokalizowane na zachód od Wisły w porównaniu ze zlokalizowanymi od niej na wschód były bardziej zaangażowane w powiększanie ilości rodzajów (poszerzaniu asortymentu) organizowanych usług. Średnio jedno stowarzyszenie tej pierwszej grupy zwiększyło organizację z 3,8 rodzajów do 5,5 rodzajów (tj. o 45%), podczas gdy stowarzyszenie z grupy drugiej zwiększyło ją z 4,9 do 5,3 (tj. o 8%).

3. W badanym okresie wzrost częstotliwości (powtarzalności) w roku świadczonych rodzajów usług stowarzyszeń agroturystycznych zlokalizowanych na zachód od Wisły był większy niż stowarzyszeń zlokalizowanych od niej na wschód. Średnia w roku częstotliwość organizowanej usługi przez stowarzyszenia z tej pierwszej grupy zwiększyła się z 3,5 do 7,3 razy (tj. o 109%), podczas gdy w grupie drugiej ten wzrost wynosił 28% (z 5,8 do 7,4 razy).

4. Zdecydowanie wyższy wzrost zaangażowania w świadczeniu analizowanych usług rekreacyjnych wystąpił w stowarzyszeniach zlokalizowanych na zachód od Wisły w porównaniu ze stowarzyszeniami zlokalizowanymi od niej na wschód. Stowarzyszenie agroturystyczne z tej pierwszej grupy zwiększyło średnio liczbę świadczonych usług w badanym okresie z 13,0 do 39,6 (tj. o 204,6%), podczas gdy w tym czasie stowarzyszenie z grupy drugiej zwiększyło liczbę usług z 28,3 do 39,0 (tj. o 37,8%).

PIŚMIENNICTWO

- Adamowicz M., Dresler E., 2006. Rola organizacji pozarządowych w zrównoważonym rozwoju obszarów wiejskich na przykładzie województwa lubelskiego. *Roczn. Nauk. Stow. Ekon. Roln. Agrobiz.* 8, 4, 9–13.
- Balińska A., 2006. Czynniki rozwoju agroturystyki w Polsce. *Roczn. Nauk. Stow. Ekon. Roln. Agrobiz.* 8,4, 28–32.
- Heldak M., 2002. Identyfikacja i ocena uwarunkowań rozwoju agroturystyki na Dolnym Śląsku. *Acta Sci. Pol. Administratio Locorum*, 1 (1–2), 33–65.

- Kurtyka I., 2006. Popyt na usługi agroturystyczne. *Roczn. Nauk. Stow. Ekon. Roln. Agrobiz.* 8, 4, 197–200.
- Łapińska A., Olejarz A., Wróblewski J., 2003. Wybrane czynniki wpływające na jakość oferty turystycznej na wsi województwa warmińsko-mazurskiego. *Prace Nauk. AE we Wrocławiu*, 983, 1, 516–523.
- Strzembicki L., 2003. Instytucjonalne aspekty zarządzania turystyką w Polsce. Podstawowe problemy i tendencje. *Zesz. Nauk. AR w Krakowie*, 90, 19–31.
- Tyran E., 2003. Jakość w turystyce wiejskiej jako warunek sukcesu. *Prace Nauk. AE we Wrocławiu*, 983, 2, 455–460.
- Wiatrak A. P., 2003. Baza agroturystyczna w Polsce i uwarunkowania jej rozwoju. *Zesz. Nauk. AR w Krakowie*, 90, 9–16.
- Zuba J., Domański R. 2006. Analiza struktur organizacji i działalności niektórych stowarzyszeń agroturystycznych w Polsce. *Annales UMCS, sec. E, Agricultura* 61, 93–106.

Summary. 41 agro-tourist associations were examined using questionnaires during three years. 21 of them were localized to the East from the Vistula River and 20 of them to the West from the Vistula River. The survey has a character of system analysis and it involves basic areas and directions of agro-tourists association activity. The survey was carried out using statistic and comparative methods.

The average number of agro-tourists association members running activity to the East from the Vistula River increased from 56.9 to 62.3 but to the West of the Vistula River from 23.2 to 31.3. In the examined period agro-tourist associations localized to the East from the Vistula River increased the number of recreational-tourists services on average from 28.3 to 39.0 (growth about 38%). But the associations localized to the West from the Vistula River also increased services number, respectively from 13.0 to 39.6 (growth about 205%). The levels of weighed means of seven examined (out of eight) statutory targets realized by associations localized to the West from the Vistula River were higher from 4.3% to 14.3% comparing to weighed means of associations localized to the East from the Vistula River.

Key words: agro-tourist associations, location, activity assessment